COĞRAFYA Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRK KÜLTÜRÜ

Tarihi çok eskilere dayanan ve dünyanın en eski kültürlerinden olan Türk kültürü, ilk olarak Orta Asya'da şekillenmiştir. Orta Asya Türk kültüründe konargöçer yaşam tarzı ile hayvancılık faaliyetleri, bölgedeki iklim ve bitki örtüsünün bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. "Bozkır kültürü" olarak da adlandırılan Türk kültüründe çadır, at ve demirin önemi büyüktür.

Görsel : Bozkır kültürü

Orta Asya'daki iklim koşulları; Türklerin düşünce tarzı, inanç, örf ve geleneklerini etkilemiştir. Göçebe yaşam tarzının hürriyet duygularını daima canlı tuttuğu Türk kültüründe kadın ve erkeğin eşit olduğu görülmektedir. Türklerde toplumsal ilişkiler, sözlü hukuk kuralları olan törelere göre düzenlenmiş olup kölelik ve bazı zümrelere ayrıcalık tanınması gibi durumlar söz konusu olmamıştır. Türk kültüründe görülen göçebe yaşam tarzı, sanatı da etkilemiştir. Göçebe yaşama uygun, küçük ve kolay taşınabilir eşyalar yapılarak kültüre ait özellikler bu eşyalara yansıtılmıştır. Türkler, hayvancılığın yanı sıra halı ve kilim dokumada ilerlemiş ve bu sanatın günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır.

Göktürk alfabesiyle yazılan Orhun Kitabeleri, Türkçenin ilk yazılı örnekleri olması açısından Türk kültüründe ayrı bir öneme sahiptir. Taşlar üzerine nakşedilen ve önemli bir kültür hazinesi olan bu kitabelerde Türk kültürü ve devlet yönetimi ile ilgili önemli bilgiler yer almaktadır. Türk kültüründe bahar mevsiminin başlamasıyla kutlanan Nevruz Bayramı ve ata sporu olan güreşin de önemli bir yeri vardır.

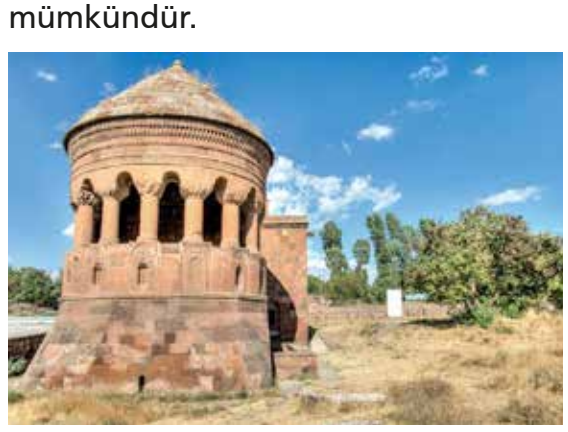
Türk kültürü; Çin ve Moğol kültürlerinin yanı sıra Orta Asya'dan göç edildikten sonra yayıldığı bölgelerde Hint, Pers, Yunan ve İslam kültürleriyle etkileşim içerisine girmiştir. Türk kültürünün en fazla İslam kültüründen etkilendiğini söylemek mümkündür. Türk kültürü, diğer kültürleri özellikle askerî yönden etkilemiştir. Uygurlar Dönemi'nde yerleşik hayata geçilmesi, mimari ve sanatta önemli gelişmeleri de beraberinde getirmiştir.

Orta Asya'dan Anadolu'ya yapılan göçler sonucu Türk kültürü, geniş bir coğrafyaya yayılma imkânı bulmuştur. Bu kültürün Anadolu'ya yayılmasında Yunus Emre, Mevlâna, Hacı Bektaşı Veli, Ahi Evran gibi büyük şahsiyetlerin çok önemli katkıları olmuştur.

Görsel : Mevlevilik

Türk kültüründe göçebe yaşam tarzı ile ortaya çıkan çadır yapma sanatı, daha sonra mimaride kubbe ve yuvarlak kümbet anlayışının ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte İslam mimarisi önemli bir aşama kaydetmiştir. Selçuklular, Orta Asya Türk mimarisi ile İslam mimarisini sentezleyerek yeni bir anlayış ortaya koymuştur. Selçuklu mimarisinde bitki ve hayvan motiflerinin yanı sıra yazı ve geometrik şekiller yaygın olarak kullanılmıştır. Selçuklulardan günümüze ulaşan mimari yapılar, Anadolu Türk mimarisinin en güzel örneklerini oluşturmaktadır. Günümüzde cami, türbe, külliye, kervansaray, han, hamam, medrese, köprü vb. Türk kültürüne ait eserlere Çin'den başlayıp Fas'a, Avrupa'da ise Balkanlar'dan Macaristan'a kadar geniş bir coğrafyada rastlamak mümkündür.

Görsel : Selçuklu kümbeti (Bitlis)

Türk kültürünün en önemli unsurunu oluşturan Türk dili, bugün dünyanın birçok ülkesinde konuşulmaktadır. Türkler gittiği her coğrafyaya kültürünü götürmüş, farklı kültürlerle de barış içinde yaşamasını bilmiştir. Büyük devletler kurarak farklı değerlere sahip milletlere hoşgörülü davranan bu millet, adaleti dil ve din farkı gözetmeksizin sağlamaya çalışmıştır. Türk milletinin barışçıl ve birleştirici bir medeniyete sahip olması, kültürünün geniş bir coğrafyaya yayılmasını sağlamıştır.

SORULAR

SORU 1:

Türk kültürünü yansıtan hoşgörü, barış ve kardeşlik duygularını ifade eden "Gel, ne olursan ol yine gel. Yüz bin defa tövbeni bozmuş olsan da gel" diyen ünlü Türk düşünürü kimdir?

A) Yunus Emre
B) Hacı Bektaş-ı Veli
C) Mevlana
D) Uluğ Bey
E) Oğuz Kağan

Cevap: C

SORU 2:

Türk kültüründeki mimari eserler arasında kervansaray ve hanların önemli bir yer tutmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nüfusu belli merkezlerde toplamak
B) Türk kültürünü yaymak
C) Mimari eserleri çoğaltmak
D) Tarım alanlarını yönetmek
E) Ticareti geliştirmek

Cevap: E

SORU 3:

Türkler çok geniş bir coğrafyada yaşamaktadır. Balkanlardan doğuda Büyük Okyanus'a, kuzeyde Kuzey Buz Denizi'nden güneyde Tibet'e kadar olan saha Türklerin yoğun olarak yaşadığı coğrafyalar olarak kabul edilir.

Yukarıdaki paragrafa göre Türklerin geniş coğrafyalara yayılmasında en etkili unsur nedir?

A) Tarım ve hayvancılığın gelişmiş olması
B) Göçebe yaşam tarzı
C) Maden kaynaklarının zengin olması
D) Siyasi istikrar
E) Savaşçılık özelliği

Cevap: B

SORU 4:

Türklerin göçebe yaşadıkları dönemde, aşağıdaki unsurların hangisinin Türk kültüründe yeri yoktur?

A) At B) Ok C) Kilim
D) Han E) Çadır

Cevap: D